

בדרך אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

איש לרעהו - אחר הפורים נביא שו"ת עם רביה"ק זצוק"ל בעניני בין אדם לחבירו

האם יש מקור למושג תור

שאלה: האם יש מקור בש"ס למושג תור. ואולי מסוגיות של דין להקדים ת"ח וכהן. תשובה: כן.

...

תור באוטובוס, האם נקבע לפי מה שהגיעו לתחנה הראשונים

שאלה: לפי מה נקבע תור באוטובוס, האם מי שהגיע ראשון "לתחנה" אפי' שעדיין האוטובוס לא הגיע, או מי שעמד ראשון "ליד דלת" האוטובוס אחרי שהאוטובוס הגיע, שי"ל שקודם שהאוטובוס מגיע, הוא תפיסת תור על דבר שלא בא לעולם. תשובה: המגיע ראשון.

...

האם צריך לדפוק בדלת בכניסתו לביתו

שאלה: הנכנס לביתו האם צריך בזמנינו לדפוק בדלת קודם, או לא. שכתוב בגמ' שלא יכנס לביתו פתאום, האם בזמנינו זה נוהג. תשובה: אם בא מעיר אחרת ולא יודעים ראוי שידפוק.

...

האם חשד במחשבה מצריך בקשת מחילה

שאלה: החושד בחבירו במחשבה, האם צריך לבקש ממנו מחילה. תשובה: אולי.

...

האם חל "לא תיקום" במחשבה

שאלה: אדם ששמח בנפילת חבירו, מחמת איזו נקמה שרוצה לנקמו, האם עובר בלאו של לא תנקום. תשובה: אם לא עשה מעשה אין עובר.

...

כשחזן מאריך מאוד אם אפשר לשלוח חזן אחר

שאלה: כשיש מנין והחזן מאריך בתפילתו יותר מדי, (בתפילת לחש) ויש טירחה דציבורא, שכבר גמרו עשרה תפילת לחש וממהרים, האם אפשר לשלוח אדם אחר שיהיה חזן בחזרת הש"ץ, או ימתינו עד שיסיים החזן את תפילתו. תשובה: עפ"ד אפשר אבל אין להעליבו.

...

האם זכותו של אדם לדרוש, שלא יקראו לו בשם חיבה

שאלה: כשקוראים לאדם בשם חיבה שכך התרגלו לקרוא לו בילדותו, וכעת לא רוצה שיקראו לו כך, האם זכותו לעכב, או דלמא כיון שכך התרגלו לקוראו זה שמו, ואין לו זכות להתנגד לכך. תשובה: אם מתבייש אין לקרותו כן.

...

המצער חבירו ע"י הטרחתו, על איזה לאו עבר

שאלה: המזיז חפץ חבירו ממקומו ומרחיקו ונגרם טרחה לבעליו, איזה איסור עובר האם גזילה או רשעות. תשובה: ואהבת לרעך כמוך.

...

האם אסור לדבר לשה"ר על עץ ואבן

שאלה: ערכין (ט"ו א') ומה הם שדיברו לה"ר על עץ ואבן וכו'. משמע שאין לדבר לה"ר על עץ ואבן. האם לפי"ז אסור לומר על עץ פלוני שאינו כ"כ טוב, כשאין בזה תועלת, משום איסור לה"ר. תשובה: כשזה יכול להזיק.

לדאבון לבנו בימי הפורים שהם ימים שתיקנו חז"ל לאהבה בין איש לרעהו, נראה בשולי המחנה דבר איום ונורא, ישנם דנכנס יין יצא סוד בטפשותם שתו יין ומידותיהם המושחתות לעין כל נגלו, וישנם מפאת לחץ במקומות מסוימים ליעד זו או אחר, כאשר זו נהיה המטרה, גרם לנערים צעירים, לנסות לכוף אברכים (ורוב האברכים עצמם אביונים) בדרכים שונות בדרך לסטים מזוין בניגוד לרצון התורמים לתרום להם, ואכמ"ל. וכמובן הכל "לשם שמיים", שטן ופנינה לשם שמיים נתכוונו...

ובגמרא בכתובות [נב]: מבואר דאסור לגרום לבן אדם שמחמת הבושה יתחייב ממון, ואפילו לדבר מצווה, וכן פסק החזון איש שעוברים על לא תרדה בפרך אפי' על לחייב לומר דברי תורה.

וכן הדבר היה ניכר במעשים אחרים של השחתה שישנם שחושבים שמידת הדרך ארץ נתבטל בפורים ואכמ"ל, ואמנם זה משולי המחנה, אך הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, וישנם אף המתגאים ביעד מסוים כאשר בחלק מהמקרים הוא מצוה הבאה בעבירה, ומכניסים קרירות בחובה המוחלטת להזהר במצוות החמורות בבין אדם לחבירו.

ע"כ נביא הוראות רבינו הקדוש זצוק"ל תשובות בו נלמד על זהירות הגדולה בחיי היום יום במידות טובות, שאי"ז מעלה בעלמא אלא חובה גמורה בכל עניני החיים, וכפי שכתב רבינו בספרו ארחות יושר וז"ל: "שמי שלקוי במדות רעות כל תורתו וכל חכמתו אינו עומדת לו", ומאידך מי שיש לו מדות טובות כתב שם רבינו בזה"ל: "כל ירא שמיים שמדותיו טובות ומתנהג כראוי הרי זה קידש ה'", ע"ע שם בהרחבה, ובזכות שנתחזק כולנו במדות טובות, ודאי נכניס שפע ריבוי מדות טובות לעולם.

...

מדוע נותנים טלית לעולה לתורה, הרי מפסיד מצוות ציצית

שאלה: כשמבקשים ממנו טלית לצורך עליה לתורה, מדוע שלא יאמר לעצמו שחבל לו להפסיד "מצוה דאורייתא של טלית", כמה דקות. תשובה: חסד.

...

האם להשתדל שיהיה לו תמיד כסף מזומן לצדקה

שאלה: האם ראוי להקפיד על כך שכשיוצא מביתו יקח עמו כסף שיהיה מזומן לתת לצדקה. תשובה: טוב לעשות כן.

...

הגוזל תור האם צריך לבקש מחילה

שאלה: הגוזל תורו של חבירו, האם צריך לבקש ממנו מחילה. תשובה: כן.

...

האם מספיק לבקש רשות מהראשון להיות קודם בתור

שאלה: כשיש תור ארוך של הרבה אנשים, ובא אחד ומבקש מהראשון שיתן לו לפניו, האם יכול לתת לו רשות בלי שביקש רשות מכל העומדים בתור. תשובה: לא.

...

האם רופא צריך לרפאות קודם מי שהגיע ראשון

שאלה: רופא שבאו שניים לפניו לרפאותם, ושניהם יש בהם סכנה, האם על הרופא לרפאות את מי שבא ראשון בתור. תשובה: יתכן.

לרצות את חברות מספק

שאלה: יומא פה ע"ב בגמ', עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו, מה הדין בכה"ג דספק אם פגע בחבירו, האם צריך לרצותו מספק.

תשובה: ספיקא דאורייתא לחומרא.

...

אם צריך לפייס כשיודע שחברו מחל לו

שאלה: שם בגמרא, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו, מה הדין אם יודע בודאי שחבירו מחל לו האם בכל זאת יש עליו חיוב ללכת אליו לרצותו ולפייסו או דלמא דסגי בזה שיודע שחבירו מחל לו.

תשובה: יש.

...

מדוע רב ברוקא נקט המעלה במיוחד שהן בני עוה"ב

שאלה: כב ע"א ברש"י ד"ה עד דעבדי שלמא כתב וז"ל, שהן דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת וכו' הבאת שלום בין אדם לחבירו, עכ"ל. וצ"ב דרב ברוקא שאלו על בן העוה"ב, ועוה"ב שייך בכל המצוות, רק דבלא"ה יש גם פירות בעוה"ז - א"כ למה נקט בהן המעלה שהן בני העוה"ב, וצ"ע.

תשובה (מהדו"ק): בני עוה"ב לגמרי.

תשובה (מהדו"ב): בני עוה"ב בקל.

...

כוונה במצוות בין אדם לחבירו וכיבוד או"א

שאלה: (סימן ס"ו) סעיף ד', "יש אומרים שאין מצוות צריכות כוונה, ויש אומרים שצריכות כוונה". האם מצוות בין אדם לחברו בעי כוונה בעשיית המצוה, ואם תמצי לומר שאין צריך, האם במצוות כיבוד אב ואם בעי, דזה קשה לכוין בכל מעשה ומעשה.

תשובה: י"א שא"צ.

...

עוסק במצוה בהולך לפדיון שבויים

כתב רבינו זצ"ל דההולך לפדיון שבויים הוא בכלל עוסק במצוה ופטור ממצוה אחרת (דרך אמונה שם סקס"ט) וכמבואר ברש"י (סוכה כ"ה א' ד"ה שלוחי), וכתב דההליכה כאן הוא בכלל המצוה דה"ז בכלל והלכת בדרכיו שאמרו ע"ז בסוטה (י"ד א') מה הוא גומל חסדים אף אתה גמול חסדים, (תל תלפיות ח"א ס"י קל"ד).

וכתב רבינו זצ"ל, דבפדיון שבויים עצם ההליכה היא מצוה דכ' (דברים י"ג ה') אחרי ה' אלוקיכם תלכו, ונחשב עוסק במצוה דאורייתא אפי' לא יתנו לו לבסוף ולא יצליח לפדות, (שם ס"י ר"ד).

...

שליח של עני האם נקרא שזה עני לפניו

שאלה. עני ביקש משלוחו או מידידו שיאסוף עבורו כסף, האם נקרא כמי שראה עני וכשלא נותנו עובר בלאו דלא תאמץ ולא תקפץ.

תשובה: לא מסתבר.

...

החושב לעשות "חסד" האם זה בכלל "נדרי מצוה"

ט. החושב לעשות "חסד", האם זה בכלל "נדרי מצוה" שחל במחשבה, וזהו מעשים בכל יום שחשב לעזור לשני, ובסוף חוזר בו וצ"ע.

תשובה: מחשבה דהוי כנדר מצוה היינו כשמחליט החלטה גמורה וזה מהני גם בחסד.

בענין לאסוף אנשים למנין בבית האבל

הנה נהגו שמתפללין בבית האבל, ושאלו כשהאבל מתפלל ותיקין ויש בסמוך מנין מצומצם האם יש להעביר התפילה לבית האבל שיהיה לאבל מנין, הנה בודאי דתפילה בביהכ"ס קבוע עדיף מתפילה בבית האבל וכמבואר במשנ"ב (סי' צ' סקכ"ז), ומ"מ ביחיד שהולך להתפלל ומבקשים ממנו להשלים מנין אמר רבינו זצ"ל דה"ז חסד דאורייתא, וי"ל דעדיף ממקום קבוע ע"י במאיר עוז (סי' צ' ס"ט) שאמר רבינו זצ"ל, דחסד זה ג"כ מצוה ועדיף מקום קבוע.

וכן ע"י בדעת נוטה (ח"א תפילה תשובה פ"ו) על השאלה ביהודי זקן שבשבת קשה לו לצאת לבהכ"ס ומארגנים מנין בביתו לתפלות ונסתפק אם להתפלל שם מדי פעם כשע"ז אני מפסיד מעלת תפלה בבית הכנסת ומעלת רוב עם ומעלת קובע מקום לתפלתו, והשיב רבינו, יש בזה חסד, ובהערה שם, אמר רבינו, דכוונתו שמצות חסד זו גדולה משאר דברים שהזכיר השואל והוסיף דכן נוהגים ג"כ שהולכים להשלים מנין בבית האבל משום חסד.

אבל כ"ז לגבי יחיד, לגבי ציבור בודאי אי"ז זכות למת שיבטל התמיד, ואפי' בחתן כ' ה"ט"ז ומובא במשנ"ב (סי' קל"א סקכ"ו) שיתפלל ביחיד בביתו ולא יבטל תחנון, ולי"א שיעשו עמו חסד שלא יפסיד תפילה בציבור, כ"ש כאן שהציבור לא יאמרו תחנון בבית האבל, וגורם ביטול מנין קבוע, ואף כשיש במנין יותר מעשרה, אין לבא לביהכ"ס לקחת מהם ממנין, דברוב עם הדרת מלך, ואחרי שהם כבר במנין ה"ז מבטל ברוב עם.

...

נגבב מקופת צדקה

שאלה. מה יהיה נתן צדקה בביתו לתוך קופה של צדקה, ונפרצה הקופה וגנבו הכסף, האם צריך לתת עוד פעם, או שיצא ידי נדרו במה שנתנו לתוך הקופה.

תשובה. כבר ייחד לעניים והגנב גנב מעניים, וא"כ לא צריך ליתן שוב. שהגנב גנב מעניים.

...

גדר המצוה בהשאלת כלים

שאלתי. מה כוונת האהבת חסד שכתב כמה פעמים בענין שאילת כלים, שלא "מצוה גמורה היא" (בפרק ראשון נתיב החסד אות ז), "אין מצות עשה מיוחדת" (שם נתיב החסד אות יח). הרי חוסך לו כסף, דבלי זה היה צריך לקנות.

והשיב רבינו. ודאי שזה מצוה, אבל זה לא מצוה מיוחדת.

...

המלוה בהיתר עסקא האם מקיים מצות צדקה

שאלה. מדברי האהבת חסד משמע (פרק טו) דהמלוה בהיתר עיסקא אינו מקיים מצות אם כסף תלוה את עמי, וצ"ב דהא הפלגא מלוה הוא הלוואה בחנם שהרווחים הוא נוטל מכח הפלגא פקדון, ורבינו לשיטתו במשנ"ב (לח כד) שעוסק במצוה הוא רק כשכוונתו לשם מצוה, משא"כ כשכוונתו להרויח שכרו, ועדיין צ"ע דשם בביאור הלכה מסיק, דאף בכוונתו לשניהם מקיים מצוה, ומיקרי עוסק במצוה.

תשובה. אבל הוא עושה כן לטובתו. [א.ה. - יש לו אינטרסים] חסד אולי יש כן, לא מצוות הלוואה. וכאן עושה הכל רק לטובתו.

...

הלווה לפלוני ולא החזיר האם חייב להלוות לו שוב

שאל ר' אברהם. הרב פעם אמר לי אם נתן הלוואה למישהו והוא לא החזיר האם צריך ליתן עוד הפעם או לא.

והשיב רבינו. לא מחוייב.

[לוקט מספרים: דולה ומשקה, שמחת אברהם מכתבי הנדיב ר' אברהם וולפסון ז"ל, אריה שאג, שר חמישים. שמחת מרדכי]